Шәһәр күләмендә җәмгыять белеме фәненнән татар телендә үткәрелә торган олимпиаданың мәктәп этабы җаваплары
2025-2026 нчы уку елы
10-11 нче сыйныф

Гомуми балл – 98

Бәяләү критерийлары:

1. Билгеләмәнең дөрес сүз тәртибен китерү – 1 балл. Билгеләмәне атау – 2 балл. Барлык биремнәр өчен максималь 9 балл.

1.1. Ассимиляция – этник йотылу, бер халыкның икенчесе тарафыннан тулысынча йотылып юкка чыгуы.

1.2 Индивидуальлек – кешенең үз асылын, башка кешеләрдән аерымлыгын тәшкил итә торган психологик үзенчәлекләре кушылмасы

1.3. Маргинал – бер мәдәниятне, илне, төркемне ташлап киткән һәм башкаларның кыйммәтләренә, яшәү рәвешенә ярашмаган кеше.

2. Дөрес җавап өчен 1 балл. Максималь 5 балл

2.1. 3

2.2. 1

2.3 3

2.4. 3

2.5. 3

3. Икътисади мәсьәләне чишегез. Исәпләүләрне китергән өчен 3 балл (Исәпләүләрсез 1 балл). Барлыгы 6 балл.

3.1. А иленең: 102 000/31875=3,2. А иле күбрәк сата һәм азрак ала

Б иленең: 835000/1562000=0,53. Б иле азрак сата күбрәк сатып ала

А иле 6 тапкыр күбрәк сата

3.2.

Чишү: катлаулы процент санау формаласы:

SUM = X * (1 + %)n,

SUM ул ахыргы сумма;

X - башлангыч сумма; % - процент ставкасы,

Еллык процентын унарлы вакланма белән күрсәтәбез, ягъни 8%, ул 0,08;

n – еллар саны.

Саннарны куябыз һәм җавап алабыз:

116 640 = X * (1 + 0.08)2; X = 116 640 /1,1664=**100 000**

Җавап: **100000**

4. Дөрес җавап өчен 3 балл. Барлыгы 6 балл.

4.1. конфликт

4.2. иерархия

5. Максималь 6 балл

5.1. Суд хатын кызның дәлилләрен кәнагәтләндермиячәк (1 балл). РФ Гаилә кодексы буенча ир яисә хатын тарафыннан иҗат ителгән интеллектуаль эшчәнлек нәтиҗәсе, бары әлеге нәтиҗәгә ирешкән автор хокукларына карый

(дәлилләрнең тулы һәм төгәл булуына карап 2 баллга хәтле бәяләнә).

5.2. Машина хуҗасы хокуксыз (1 балл). Машина йөртүче тукталу урыны кагыйдәләрен бозган һәм үзен милек зарары булырга мөмкин ситуациягә куйган (КоАП РФ 12.19 матдә). РФ ГК 1083 матдәсе буенча үзенең нияте аркасында бәла чыккан вакытта, ул түләнелергә тиеш түгел (дәлилләрнең тулы һәм төгәл булуына карап 2 баллга хәтле бәяләнә).

6. Дөрес җавап өчен 1 балл. Барлыгы 7 балл.

Фрикцион	Циклик	Структур
356	14	27

7. Дөрес җавап өчен 1 балл. Барлыгы 6 балл.

1. ИНФЛЯЦИЯ
2. АМОРТИЗАЦИЯ
3. ҖӘМГЫЯТЬ
4. ҖИНАЯТЬ
5. ЗАКОНЧАЛЫК
6. РЕСПУБЛИКА

8. Тапкан хата өчен 1 балл. Дөрес төзәтү өчен 2 балл. Барлыгы 15 балл.

1. **Конституция** кешене**,** аның хокукларын һәм ирекләрен иң югары кыйммәт дип тану принцибын беркетә.

2. Моның өчен кеше махсус гаризада гражданлыкка кабул итүне сорап мөрәҗәгать итә һәм карарны **президент** чыгара.

3. **18** яшькә җиткән һәр кеше дә мондый хокукка ия.

4. Әмма монда бик мөһим шарт бар – кеше РФда **5** ел дәвамында даими яшәгән булырга тиеш.

5. Безнең хокукларның һәм ирекләрнең төп гаранты булып РФ **Президенты** булып тора.

9. Дөрес җавап өчен 1 балл. Максималь 6 балл

А	Б	В	Г	Д	Е
2	**1**	**2**	**1**	**2**	**2**

10. Барлыгы 11 балл.

1) Аурупа берлеге (Европейский союз) 2 балл.

2) 1957 ел. (1 балл). Аурупа икътисадый берлеге (1 балл). Сәяси берлек 1993 ел (1 балл)

3) Внутренняя проблема: например, кризис еврозоны, который связан не в последнюю очередь с экономическим кризисом в Греции, усугубившимся после 2008 года после начала мирового экономического кризиса. В период кризиса потребители сокращают расходы на туризм, а экономика Греции зависит во многом именно от уровня доходов от туризма. Кризис привел к увеличению государственного долга Греции в несколько раз, Греции грозит дефолт, что повлечет за собой проблемы для всей еврозоны, в которую входит и Греция. Чтобы удержать Грецию от дефолта, Евросоюз постоянно прибегает к реструктуризации долга, а также диктует меры жёсткой экономии греческому правительству. Однако это приводит только к регулярным политическим кризисам в Греции.

Внешняя проблема: например, миграционный кризис, связанный с резким увеличением мигрантов, главным образом, нелегальных, из Африки и Ближнего Востока. Проблема имеет несколько аспектов: страны ЕС, в первую очередь, Италия,

в которых скапливаются мигранты перед отправкой, не справляются с их наплывом и требуют большего участия ЕС в обеспечении мигрантов жильем, питаем и проч., а также ускорения процесса распределения мигрантов по другим странам ЕС.

Второй аспект: далеко не все страны ЕС согласны принимать мигрантов, несмотря на принятие решения о квотах на прием мигрантов. Могут быть приведены другие проблемы. 2 балла за указание проблемы (важно, чтобы были указана одна внутренняя и одна внешняя проблема) 2 балла за приведенную характеристику проблемы. 2 балла за указание ее причины.

11. Һәрбер дөрес төркем өчен 2 балл. Ялгыш булганда 0 балл. Барлыгы 6 балл.

	1 төркем	**2 төркем**	**3 төркем**
Режим (тәртип) төре	1	2	6
Режимның үзенчәлекле сыйфатлары	4	7	«Халык тарафыннан һәм халык өчен сайланылган халык хөкүмәте»
Илләр мисалы	5	Тунис	3

12. Дөрес исем өчен 2 балл. Керткән өлешләре өчен 3 балл. Барлыгы 15 балл.

1. **Муса Җәлил**
   Шагыйрь, Советлар Союзы герое

1906 елның 2 (15) феврале, Оренбург губерниясе Мостафа авылында туа. «Хөсәения» мәдрәсәсендә, Татар халык мәгарифе институтында укый.

11 ел Мәскәүдә яши.

Сугыш елларында М.Җәлил – 2 нче удар армиянең «Отвага» газетасы хәбәрчесе.

1942 елның июлендә авыр яраланып әсирлеккә эләгә. Әсирлектә вакытта Г.Кормаш төзегән, татар хәрби әсирләреннән торган яшерен төркем эшчәнлегендә катнаша, аның идея рухландыручысына әверелә.

Яшерен оешмада катнашкан ун иптәше белән бергә фашистларның Плетцензее төрмәсендә җәзалап үтерелә.

«Моабит дәфтәре» циклы – Бөек Ватан сугышы еллары татар поэзиясенең иң зур казанышларыннан берсе.

2. **Фатих Әмирхан**
   Язучы, әдәби тәнкыйтьче

1886 елның 1 гыйнварында Казанда туа. “Мөхәммәдия” мәдрәсәсендә белем ала.

Аны 21 яшендә паралич суга, калган гомерен әдип инвалид коляскасында үткәрергә мәҗбүр була. ”Әл-Ислах” газетасы мөхәррире.

Халык арасында «татарның язмышын хәл итүче» буларак бәяләнгән Ф.Әмирхан истәлегенә күпсанлы әдәби һәм публицистик әсәрләр багышланган. Ф.Әмирхан – татар әдәбиятында тәнкыйди реализмга нигез салучыларның берсе. Аның иң танылган хезмәтләре: «Фәтхулла хәзрәт» повесте, «Яшьләр» пьесасы, «Хәят» повесте һәм башкалар.

3. **Габдулла Тукай**
   Татар халык шагыйре, бөек классигыбыз, әдәби тәнкыйтьче, публицист, яңа заман татар әдәбиятына нигез салучы.

Габдулла Тукай 1886 елның 26 апрелендә Кушлавыч авылында дөньяга килә. Башлангыч белемне Кырлай авылы мәдрәсәсендә ала.

1895 ел башыннан булачак шагыйрь Җаек (хәзерге Уральск) шәһәрендә яшәүче туганнары гаиләсендә тәрбияләнә. Анда «Мотыйгия» мәдрәсәсендә укый.

1907 елның көзендә Тукай Казанга кайта. «Яшен», «Ялт-йолт» журналларын чыгаруда катнаша.

Казан чоры (1908–1913) – Тукай иҗатының чәчәк ату чоры, анда романтик мотивлар көчәя, ул шигърияттә фәлсәфи тирәнлеккә ирешә һәм үзен халык улы, халык тормышының җырчысы итеп таныта.

1913 елның 15 апрелендә Казанда үпкә авыруыннан вафат була.